

رابطه تعهد مذهبی و سازش یافتگی با احساس امنیت اجتماعی در میان زندانیان مرد

سعید عسکری^۱

سعید صادقی^۲

چکیده

این پژوهش برآن است که وضعیت کمی و کیفی احساس امنیت اجتماعی را در میان جامعه زندانیان مرد زندان دیزل آباد شهر کرمانشاه مطالعه نموده و برخی از عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی را تصریح نماید. در واقع هدف اصلی این پژوهش، بررسی رابطه بین تعهد مذهبی و سازش یافتگی، با احساس امنیت اجتماعی در میان زندانیان مرد است.

در این پژوهش با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده، ۱۵۰ نفر از زندانیان مرد زندان دیزل آباد شهر کرمانشاه به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها روش پرسشنامه به کار برده شده است. داده‌ها با استفاده از آماره‌های توصیفی چون فراوانی، میانگین و انحراف معیار و دیگر آزمون‌های آماری چون همبستگی و رگرسیون چندمتغیری با استفاده از نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل گردیدند. یافته‌های پژوهش نشان دادند که میزان تعهد مذهبی، سازش یافتگی و احساس امنیت اجتماعی در بین زندانیان مرد پایین است؛ همچنین بین تعهد مذهبی زندانیان با احساس امنیت اجتماعی، رابطه مثبت و معناداری یافت شد؛ اما بین تعهد مذهبی و سازش یافتگی، رابطه معناداری مشاهده نگردید. با توجه به نتایج این پژوهش، توصیه می‌شود به آموزش برنامه‌های مذهبی به زندانیان پرداخته شود تا به بهبود احساس امنیت در این افراد و در نهایت، افزایش امنیت اجتماعی در جامعه بینجامد.

کلیدواژه‌ها: تعهد مذهبی، احساس امنیت اجتماعی، سازش یافتگی، زندانیان مرد.

۱ - استادیار روانشناسی دانشگاه رازی (نویسنده مسئول)

Dr. saeid askari@yahoo.com
saeidsadeghi.psychologist@gmail.com

۲ - دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی کودک و نوجوان، دانشگاه شهیدبهبشتی

مقدمه

دین‌داری عبارت است از پایبندی و آگاهی از اصول و شعائر یک مذهب، به گونه‌ای که این پیروی بر زندگی فردی و اجتماعی تأثیرگذار باشد. (ربانی و طاهری، ۱۳۸۸: ۹۱). فرد دین‌دار کسی است که با آگاهی از اصول و شعائر یک مذهب به پیروی از آن می‌پردازد؛ به گونه‌ای که این پیروی بر زندگی فردی و اجتماعی وی تأثیرگذار است (شهبازی، ۱۳۸۲: ۴۰۴) و تعهد مذهبی نشان می‌دهد که یک فرد تا چه حد درگیر امور مذهبی است. فردی که تعهد مذهبی دارد به ارزش‌ها، باورها و تکالیف مذهبی خود پایبند و وفادار است و از آنها در زندگی روزمره‌اش بهره می‌گیرد، به عبارت دیگر تعهد مذهبی نشان دهنده میزان زمانی است که فرد به فعالیت‌های مذهبی انفرادی می‌پردازد؛ صرف پیوندجویی مذهبی و شرکت در فعالیت‌های مذهبی می‌کند و میزان اهمیت باورهای مذهبی برای فرد است (ورتینگتون و همکاران، ۲۰۰۳: ۸۵).

فرد متدین، از یک‌سو خود را ملتزم به رعایت فرمان‌ها و توصیه‌های دینی میدانند و از سوی دیگر، اهتمام و ممارست دینی، او را به انسانی متفاوت با دیگران بدل می‌سازد؛ بنابراین به دو طریق یا با دو نشانه میتوان او را از دیگران بازشناخت: یکی از طریق پایبندی و التزام دینی و دیگری از پیامد دینی و آثار تدین در فکر و جان و عمل فردی و اجتماعی او. پس دین‌داری به بیان کلی؛ یعنی داشتن اهتمام دینی به گونه‌ای که نگرش، گرایش و کنشهای فرد را متأثر سازد (شجاعی زند، ۱۳۸۴: ۳۶).

در فرهنگ اسلام - که برگرفته از روایات معصومین (ع) است، ایمان الهی، مبنا و سرچشمه اصلی امنیت است که همه ابعاد وجودی انسانها را پوشش میدهد و دنیا و آخرت را شامل می‌شود. در این فرهنگ، اساس بر امان الهی و ایمان و ایمنی از عذاب و قهر خداوند متعال است تا انسان به اعتماد و اطمینان برسد و صاحب نفس مطمئنه گردد (اخوان کاظمی، ۱۳۸۹: ۴۰).

در قرآن کریم نیز در وصف شهر مکه، امنیت به عنوان یکی از ویژگیهای مهم شهرها ذکر شده است و به طرق مختلف این ویژگی مورد توجه قرار گرفته است. برای نمونه سوره تین آیات ۱-۳، سوره عنکبوت آیه ۶۷، سوره قصص آیه ۵۷، سوره ابراهیم آیه ۳۷ و سوره بقره آیات ۱۲۵ و ۱۲۶ (میرزمانی، ۱۳۸۲: ۲۰۲).

امنیت مصدر جعلی یا صناعتی فارسی است و به معنی ایمن شدن و در امان بودن است (معین، ۱۳۷۹: ۱۷۹). همچنین به معنی ایمنی، آرامش و آسودگی (عمید، ۱۳۷۶: ۲۷۵) و مصونیت از تعرض و تصرف اجباری برخلاف رضایت است (زاده علی، ۱۳۸۸: ۷۲). امنیت منوط به رهایی نسبی از تهدید و بهره‌گیری بهینه از فرصت‌هاست (خلیلی، ۱۳۸۱: ۴۲۸) و به دفاع یا حفاظت از خود، خانواده، دوستان و اموال گفته میشود

۹۵ + رابطه تعهد مذهبی و سازش‌یافتگی با احساس امنیت اجتماعی در میان زندانیان مرد

(کلمنتس، ۱۳۸۴: ۵۷). احساس امنیت نیز عبارت از نوعی ذهنیت و جهت‌گیری روانی مثبت (رضایت‌بخش، قانع‌کننده و آرام‌بخش) شهروندان نسبت به نداشتن تأثیر حضور و بروز رویدادها و وقایع ضدامنیتی (تهدیدات) در شرایط فعلی و آتی است (حاجیانی، ۱۳۸۴: ۱۳۱). در مورد اهمیت و جایگاه برجسته امنیت در اسلام، همین نکته کافی است که امنیت در روایتی مشهور در زمره یکی از دو نعمتی قرار گرفته است که انسان قدر آن را نمی‌شناسد؛ مگر اینکه به مصیبتی گرفتار شود: «النعمتان مجهولتان الصحة و الامان»^۱ امنیت در این روایت شامل کلیه ابعاد این مفهوم است (اخوان کاظمی، ۱۳۸۹: ۳۷).

دورکیم هم معتقد است در جوامعی که فرهنگ مشترک و قوی در مورد اعتقاد عمومی وجود دارد، همبستگی اجتماعی، استحکام و نظم اجتماعی عینیت بیشتری خواهد یافت و این مهم‌ترین عاملی میشود تا نظام اخلاقی و نظام باورها، ارزش‌ها و هنجارهای مشترک را به مردم یک جامعه هدیه کند که در پرتو آن نظم اجتماعی برقرار بماند و جرم، ناپهنجاری و خودکشی کاهش یابد و هرج‌ومرج رخت بریندد و به تبع آن امنیت و ثبات اجتماعی برقرار گردد (صدیقی اورعی، ۱۳۷۶: ۱۴۹). ابعاد سازش‌یافتگی شامل سازش‌یافتگی اجتماعی، عاطفی، جسمانی و اخلاقی است که در رأس همه، سازش‌یافتگی اجتماعی قرار دارد؛ به گونه‌ای که این سازش‌یافتگی پیش‌درآمد رسیدن به سازش‌یافتگی عاطفی و اخلاقی تلقی می‌شود (مظاهری و همکاران، ۱۳۸۵: ۵۰).

گوداشتاين و لانيون (۱۹۹۵؛ به نقل از مظاهری و همکاران، ۱۳۸۵: ۵۰) سازش‌یافتگی را فرایند پیوسته‌ای تعریف کرده‌اند که در آن، تجارب یادگیری اجتماعی شخص توانایی و مهارتهایی را فراهم می‌سازد که از آن طریق می‌توان به ارضای نیازها پرداخت. (رحیم نیا و رسولیان (۱۳۸۵: ۳۰) سازش‌یافتگی را مفهومی عام می‌دانند که همه راهبردهای اداره‌کردن موقعیت‌های تنیدگی‌زای زندگی، اعم از تهدیدات واقعی و غیرواقعی را شامل می‌شود.

یکی از منابعی که به وقوع فرایند سازش‌یافتگی کمک می‌کند، حمایت اجتماعی است. حمایت اجتماعی به مراقبت، محبت، عزت، تسلی و کمکی اطلاق می‌شود که سایر افراد یا گروه‌ها به فرد عرضه می‌کنند (سارافینو، ۱۳۸۴: ۱۰۴). همچنین حمایت اجتماعی شامل منابع اجتماعی است که افراد آمادۀ دریافت آن هستند تا روابطشان را بهبود ببخشند (لورا، گراهام و ناومی، ۲۰۰۷: ۲۶۱).

به عقیده پترسون (۱۹۹۰) فرد باایمان به این دلیل که خداوند را حامی و مراقب خود می‌داند، احساس رهاشدگی، پوچی و تنهایی نمی‌کند (عابدی و همکاران، ۱۳۸۷: ۴۷). اتکا به نیروی الهی

۱ - این روایت، بدین صورت نیز نقل شده است: «نعمتان مکفورتان، الأمن و العافیه» دو نعمت است که مورد قدرناشناسی و ناسپاسی است؛ یکی نعمت

امنیت و دومی نعمت سلامتی (مجلسی، بحارالانوار، ج ۷۸: ۱۷۰).

در این افراد و نداشتن احساس تنه ماندگی، مانع از بروز احساس ن امنی در آنها می‌شود. هویت‌یابی به وسیله یک گروه مذهبی، احساس ثبات‌یافتگی و اطمینان خاطر بیشتری نسبت به دیگر گروه‌های اجتماعی را به دست می‌دهد؛ حتی بیشتر از شبکه‌های حمایتی سازمان‌یافته (گراهام، ۲۰۱۰: ۱۴۲). از این‌رو، مذهب با هویت‌سازی، مانع از ایجاد احساس واماندگی و نبود احساس امنیت در فرد می‌شود.

کتابی (۱۳۸۳: ۱۸۳) معتقد است که مذهب می‌تواند حس اعتماد، پیوند، هویت مشترک، همبستگی اجتماعی و روحیه همکاری و تعاون را در افراد ایجاد کند. بنابراین، فرد با بهره‌مند شدن از این عناصر بیش‌ازپیش احساس امنیت و سازگاری خواهد کرد.

بیان مسئله

احساس امنیت، مقوله مرتبط با ویژگی‌های درونی افراد است؛ اما شرایط شکل‌گیری این احساس هم به عوامل عینی و هم به عوامل ذهنی بستگی دارد. اگر افراد جامعه از لحاظ روانی احساس امنیت داشته باشند، کمتر دچار مشکلات مختلف و ناسازگاری خواهند شد. زندانیان یکی از گروه‌های بسیار مهم در امنیت جامعه محسوب می‌شوند. سلامت و امنیت جامعه به عنوان یک اصل مهم ایجاب می‌نماید، زندان محیط تهذیب و کانون اصلاح و تربیت باشد، نه مکانی برای خور و خواب و تن‌پروری و آموزشگاهی برای یادگیری و تکمیل درس‌ها و رفتارهای انحرافی و اشاعه اعمال زشت و مغایر اخلاق و در یک جمله، مکانی برای تبادل تجارب منفی صاحبان اندیشه‌های کج و منحرف (مندی پور، ۱۳۸۲: ۴۳). همچنین فلسفه اساسی مجازات زندان در دنیای امروز و از جمله در آیین بزرگ و اجتماعی اسلام، چیزی جز اصلاح و تربیت و تهذیب فرد از جنبه‌های مختلف و در نهایت تدارک و تأمین سلامت و امنیت جامعه نبوده و نیست. پس سزاوار و شایسته است قبل از هر چیز، با هدف حفظ و تأمین سلامت جامعه، زندان را به دانشگاه؛ یعنی محیط کسب معرفت و آگاهی در راستای سعادت جامعه بدل نماییم. این پژوهش به دنبال روشن نمودن میزان احساس امنیت و سازگاری و پایبندی مذهبی در بین زندانیان و پاسخ‌گویی به این است که، آیا بین پایبندی مذهبی و احساس امنیت اجتماعی در میان زندانیان رابطه وجود دارد؟

مبانی نظری پژوهش

امنیت جزء نیازهای اساسی انسان و فصل مشترک همه مشکلات انسان - از بیماری روانی گرفته تا خودکشی، اعتیاد و بزهکاری - است. بحث امنیت از نظر روان‌شناسی - به‌ویژه در بهداشت روانی و در آسیب‌شناسی روانی - اهمیت بسیاری دارد. آرامش، رشد، شکوفایی انسان، بروز همه

استعدادها و خلاقیت‌ها و نیل به همه کمالات انسان در سایه امنیت به دست می‌آید. به همین سبب، یکی از مهم‌ترین و بنیادی‌ترین نیازهای انسان که در بسیاری از نظریه‌ها و پژوهش‌های روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی و مدیریت، از جمله فروم (۱۹۵۵: ۱۵۶)، الپورت (۱۹۶۱: ۲۱۷)، مازلو (۱۹۷۰: ۷۹)، لینگ (۱۹۸۴: ۱۸۲)، مورز (۱۹۸۰: ۳۵۴)، لوه (۱۹۷۸: ۴۸)، لوچیانی (۱۹۸۹: ۱۱۲)، بوزان (۱۹۹۱: ۶۹) و ماندل (۱۹۹۴: ۱۵۹) به آن اشاره شده است، نیاز به امنیت است. رویکردهای متفاوتی به موضوع امنیت وجود دارد.

امنیت اجتماعی از نگاه بوزان، به قابلیت الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب، هویت و عرف ملی مربوط است (نوید نیا، ۱۳۸۵: ۳۸). از این منظر با حفظ عناصر اصلی انسجام اجتماعی جامعه، تحقق شرایط امن برای بقا و تداوم جامعه میسر می‌شود. بوزان معتقد است که امنیت اجتماعی به مقابله با خطرهایی می‌پردازد که به صورت نیروی بالقوه یا بالفعل هویت افراد جامعه را تهدید می‌کنند. امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ مجموعه ویژگی‌هایی ارجاع دارد که بر مبنای آن افراد خودشان را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند، یا به بیان دیگر، مربوط به جنبه‌هایی از زندگی فرد می‌شود که هویت اجتماعی (گروهی) او را سامان می‌بخشد؛ یعنی حوزه‌ای از حیات اجتماع که فرد خود را به ضمیر ما متعلق و منتسب می‌داند و در برابر آن احساس تعهد و تکلیف می‌کند. هر عامل و پدیده‌ای که باعث اختلال در احساس تعلق و پیوستگی اعضای گروه گردد، در واقع هویت گروه را به مخاطره انداخته، تهدیدی برای امنیت اجتماع محسوب می‌شود. بدین جهت است که بوزان مفهوم طبیعی امنیت اجتماعی را هویت دانسته، امنیت اجتماعی را مترادف با امنیت هویت تلقی می‌کند (نوید نیا، ۱۳۸۲: ۶۵). بر اساس آنچه ذکر شد، دین می‌تواند به دلایل زیر یکی از عناصری باشد که احساس امنیت را تبیین می‌کند:

۱. دین به عنوان یک نهاد اجتماعی نظم‌دهنده عمل می‌کند و احساس امنیت را در نتیجه نظم ارائه می‌دهد.

۲. دین در جامعه در حال گذار معاصر، نقش هویت‌بخشی به افراد را دارد (بر اساس نظریات ویور، بوزان، وبر و...).

۳. دین (به ویژه برخی مذهب‌ها) که صورت جمعی دارد باعث ایجاد همبستگی میان افراد شده، حس جداافتادگی را در افراد کاهش می‌دهد.

۴. فرد دین‌دار خداوند را حامی و مراقب خود دانسته، احساس رهاشدگی و پوچی نمی‌کند. در نهایت، می‌توان گفت که دین از عوامل مهم و تأثیرگذار در سلامت ذهن است، دین چهره

جهان را در نظر فرد دیندار دگرگون می‌سازد و طرز تلقی او را از خود، خلقت و رویدادهای پیرامون تغییر می‌دهد. فرد دیندار خود را سخت در حمایت و لطف همه‌جانبه خداوند، بزرگ‌ترین نیروی موجود می‌بیند و بدین ترتیب، احساس اطمینان و آرامش و لذت معنوی عمیقی به وی دست می‌دهد. چنین فردی به واسطه ناملايمات و ناکامی‌های زندگی دچار ناامیدی و اضطراب نمی‌گردد؛ زیرا خداوند را حامی خویش می‌داند. او اطمینان دارد که این حوادث و رویدادها گذرا هستند و او پاداش صبر خود را خواهد گرفت (کروز، ۲۰۰۳: به نقل از چراغی و مولوی، ۱۳۸۵: ۳).

سوالات تحقیق

آیا بین تعهد مذهبی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؟
 آیا بین تعهد مذهبی درونی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؟
 آیا بین تعهد مذهبی بیرونی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؟
 آیا بین سازش‌یافتگی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد؟
 آیا تعهد مذهبی (درونی و بیرونی) و سازش‌یافتگی توان پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی را دارند؟

روش پژوهش

هدف اساسی پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین میزان تعهد مذهبی، سازش‌یافتگی و احساس امنیت اجتماعی است؛ بنابراین، پژوهش حاضر مبتنی بر طرحی از نوع همبستگی است؛ زیرا مبنای بررسی کنونی بر واریانس رابطه بین متغیرهاست. پس از انتخاب آزمودنی‌ها، آماده‌سازی ابزارهای لازم و اجرای آنها بر روی آزمودنی‌ها انجام گردید. از این‌رو در ادامه به شیوه نمونه‌گیری، معرفی ابزارها و شیوه تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها مطرح می‌گردند.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری: در پژوهش حاضر شامل همه زندانیان مرد زندان دیزل آباد شهرستان کرمانشاه است، که در سال ۹۱-۹۰ در این مرکز نگهداری شده‌اند. نمونه آماری: نمونه پژوهش حاضر شامل ۱۵۰ نفر از زندانیان مرد زندان دیزل آباد شهرستان کرمانشاه می‌باشد که حجم نمونه منطبق با جدول مورگان می‌باشد.

روش نمونه‌گیری

روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر براساس شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده است که در آن هریک از اعضای جامعه تعریف شده، شانس برابر و مستقلی برای قرار گرفتن در نمونه دارند. منظور از مستقل بودن این است که انتخاب یک عضو به هیچ‌وجه در انتخاب سایر اعضای جامعه تأثیری ندارد (دلور، ۱۳۸۹: ۹۲).

ابزارهای پژوهش

متغیرهای مورد بررسی در این پژوهش عبارتند از: تعهد مذهبی (درونی و بیرونی)، سازش‌یافتگی و احساس امنیت اجتماعی که ویژگی ابزارهای بکاربرده شده برای اندازه‌گیری این متغیرها به شرح زیر است:

الف) پرسش‌نامه تعهد مذهبی:

پرسش‌نامه تعهد مذهبی دارای دو زیرمقیاس تعهد مذهبی درون‌فردی و تعهد مذهبی میان‌فردی است. این آزمون در مجموع دارای ۱۰ عبارت است که آزمودنی باید در یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای میزان موافقت یا مخالفت خود با هریک از آنها را مشخص سازد.

ضریب آلفای کرونباخ کل آزمون ۰/۹۳، زیرمقیاس تعهد مذهبی درون‌فردی ۰/۹۲ و زیرمقیاس تعهد مذهبی میان‌فردی ۰/۸۷ گزارش شده است که حاکی از همسانی درونی مطلوب آزمون است. همچنین ضریب پایایی با استفاده از روش بازآزمایی در فاصله سه‌هفته برای کل آزمون ۰/۸۷، زیرمقیاس تعهد مذهبی درون‌فردی ۰/۸۶ و زیرمقیاس تعهد مذهبی میان‌فردی ۰/۸۳ بوده است.

ب) پرسش‌نامه سازش‌یافتگی:

این پرسش‌نامه به‌طور کلی از ۵۴ عبارت تشکیل شده است که پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به میزان ۰/۸۹ می‌باشد که بیانگر همسانی درونی مطلوب آن است.

ج) پرسش‌نامه احساس امنیت اجتماعی:

برای تدوین این پرسش‌نامه که توسط پژوهشگران حاضر ساخته شده است، از روش اعتباریابی محتوایی استفاده شد که در آن مواد آزمون از بندهای قانون اساسی مربوط به امنیت اجتماعی و دیدگاه صاحب‌نظران در این باره اقتباس شده است. ضریب آلفای به‌دست آمده برای این پرسش‌نامه به میزان ۰/۸۴ است که حاکی از همسانی درونی مطلوب آن است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

داده‌های گردآوری شده با استفاده از آمارهای توصیفی: فراوانی، میانگین و انحراف معیار و سایر شاخص‌های توصیفی وضعیت تعهد مذهبی، احساس امنیت اجتماعی و سازش‌یافتگی گروه نمونه محاسبه گردید. به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش آزمون‌های آماری مناسب هر فرضیه؛ مانند همبستگی و رگرسیون چند متغیری به‌کاربرده شد. داده‌ها با بهره‌گیری از نرم‌افزار رایانه‌ای SPSS پردازش و تجزیه و تحلیل گردیدند.

یافته‌های پژوهش

فرضیه (۱) بین تعهد مذهبی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهشی نشان داد که بین تعهد مذهبی و احساس امنیت اجتماعی ضریب همبستگی ۰/۴۹ وجود دارد که در سطح ۰/۰۱ معنادار است. پس فرضیه یکم پژوهش تأیید میشود؛ یعنی بین تعهد مذهبی و احساس امنیت اجتماعی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. فرضیه ۲) بین تعهد مذهبی درونی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد.

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهشی نشان داد که بین تعهد مذهبی درونی و احساس امنیت اجتماعی ضریب همبستگی ۰/۵۲ وجود دارد که در سطح ۰/۰۱ معنادار است. پس فرضیه دوم پژوهشی تأیید میشود؛ یعنی بین تعهد مذهبی درونی و احساس امنیت اجتماعی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

فرضیه ۳) بین تعهد مذهبی بیرونی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهشی نشان داد که بین تعهد مذهبی بیرونی و احساس امنیت اجتماعی، ضریب همبستگی ۰/۴۴ وجود دارد که در سطح ۰/۰۱ معنادار است. بنابراین، فرضیه سوم پژوهش تأیید می‌شود؛ یعنی بین تعهد مذهبی بیرونی و احساس امنیت اجتماعی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

فرضیه ۴) بین سازش یافتگی و احساس امنیت اجتماعی رابطه وجود دارد. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهشی نشان داد که بین سازش یافتگی و احساس امنیت اجتماعی، ضریب همبستگی معناداری وجود ندارد. پس فرضیه چهارم پژوهش رد میشود؛ یعنی بین سازش یافتگی و احساس امنیت اجتماعی رابطه معنی داری وجود ندارد.

جدول ۱) ضرایب همبستگی بین متغیرها

متغیر	شاخص‌های آماری	تعهد مذهبی		
		تعهد مذهبی درونی	تعهد مذهبی بیرونی	تعهد کل
احساس امنیت اجتماعی	ضریب همبستگی	۰/۵۲	۰/۴۴	۰/۴۹
	سطح معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱

فرضیه ۵) تعهد مذهبی (درونی و بیرونی) و سازش یافتگی توان پیشبینی احساس امنیت اجتماعی را دارند. برای پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی (متغیر ملاک) بر اساس متغیرهای پیش بین تعهد

مذهبی (درونی و بیرونی) و سازش‌یافتگی از تحلیل رگرسیون استفاده شد. نتایج تجزیه و تحلیل نشان داد که مدل رگرسیونی با $F = 22/02$ استفاده شده معنادار است. و تعهد مذهبی (درونی و بیرونی) و سازگاری، روی هم رفته می‌توانند ۳۰ درصد واریانس احساس امنیت اجتماعی را تبیین کنند (R^2)؛ بنابراین فرضیه پنجم پژوهش تأیید می‌شود؛ یعنی تعهد مذهبی (درونی و بیرونی) و سازش‌یافتگی توان پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی را دارند. در جدول شماره ۲ نتایج خلاصه تحلیل رگرسیون آمده است.

جدول ۲) نتایج تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی

منابع	مجموع مجزورات	Df	میانگین مجزورات	F	R	R^2	سطح معنیداری
رگرسیون	۱۶۱۰/۹۲	۳	۵۳۶/۸۷	۲۲/۰۲	۰/۵۵	۰/۳۰	۰/۰۰۱
باقیمانده	۳۶۸۱/۶۲	۱۵۱	۲۴/۳۸				
کل	۵۲۹۲/۵۴	۱۵۴					

نتایج تجزیه و تحلیل نشان دادند که برای پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی، تعهد مذهبی (درونی و بیرونی) و سازش‌یافتگی، به ترتیب با ضریب تأثیر ۰/۹۵، ۰/۴۴- و ۰/۱۱ می‌توانند متغیر ملاک (احساس امنیت اجتماعی) را پیش‌بینی کنند. جدول شماره ۳ ضرایب رگرسیونی را برای پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی نشان می‌دهد.

جدول ۳) ضرایب رگرسیونی برای پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی

متغیر پیش‌بین	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	
	B	خطای استاندارد	β	t
تعهد مذهبی درونی	۰/۹۶	۰/۲۰	۰/۹۵	۴/۷۳
تعهد مذهبی بیرونی	-۰/۶۷	۰/۳۰	-۰/۴۴	-۲/۲۱
سازش‌یافتگی	۰/۱۱	۰/۰۶	۰/۱۱	۱/۷۲

خلاصه یافته‌ها

خلاصه نتایج به دست آمده پژوهش به شرح زیر بوده است:

- ۱- بین تعهد مذهبی و احساس امنیت اجتماعی، رابطه معناداری وجود دارد. (P ۰/۰۰۱)
- الف- بین تعهد مذهبی درونی و احساس امنیت اجتماعی، رابطه معناداری وجود دارد. (P ۰/۰۰۱)
- ب- بین تعهد مذهبی بیرونی و احساس امنیت اجتماعی، رابطه معناداری وجود دارد. (P ۰/۰۰۱)
- ۲- بین سازش‌یافتگی و احساس امنیت اجتماعی، رابطه معناداری وجود ندارد. (P ۰/۰۵)
- ۳- بین تعهد مذهبی و سازش‌یافتگی رابطه معناداری وجود ندارد. (P ۰/۰۵)
- الف- بین تعهد مذهبی درونی و سازش‌یافتگی رابطه معناداری وجود ندارد. (P ۰/۰۵)
- ب- بین تعهد مذهبی بیرونی و سازش‌یافتگی، رابطه معناداری وجود ندارد. (P ۰/۰۵)
- ۵- تعهد مذهبی (درونی و بیرونی) و سازش‌یافتگی توان پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی را دارند.

نتیجه‌گیری

به طور کلی نتایج حاکی از آن بود که بین تعهد مذهبی و احساس امنیت اجتماعی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. این بدین معناست که هر چه افراد از نظر مذهبی متعهدتر باشند، میزان احساس امنیت در آنها بالاتر خواهد بود. بسیاری از آسیب‌شناسان اجتماعی و جرم‌شناسان و روانشناسان بر این عقیده هستند که مذهب بعنوان اصلی‌ترین عامل خودکنترلی افراد را از کج‌روی و رفتارهای نابهنجار و پر خطر دور نگه می‌دارد و طبیعتاً هر چه فضای جامعه مذهبی‌تر باشد، این خودکنترلی در بین شهروندان بیشتر می‌شود. برجسته‌ترین اثر باورهای مذهبی، کنترل انسان و مهار تمایلات جسمانی و تقویت روحیه مقاومت در برابر جاذبه‌های نفسانی است. رشد این امر را باید در گرایش افراد جامعه به معنویت دنبال کرد. نقش باورهای مذهبی در هدایت افراد و جامعه به سوی مسیر صحیح زندگی، نکته‌ای است که بسیاری از متخصصان علوم رفتاری و جامعه‌شناسان نیز بر آن تأکید داشته و آن را غیر قابل انکار می‌دانند، به گونه‌ای که زوال اخلاق در غرب، افزایش میزان جرم و جنایت در این کشورها و شیوع انواع فسادهای اخلاقی را نتیجه روی گرداندن شهروندانشان از دین‌باوری می‌دانند؛ بنابراین جرم به عنوان یک حقیقت در تمام جوامع پذیرفته شده و این سؤال پیش آمده که به جز وضع قوانین و به کارگیری از قوای قهریه از چه عامل دیگری می‌توان برای کاهش جرم و رساندن میزان بزه به کم‌ترین میزان بهره گرفت. پاسخ این سؤال کاملاً روشن است؛ تقویت اخلاق، بالابردن آستانه تحمل مردم و پالایش احساسات و افکار منفی آنها تأثیر بسزایی دارد و در این میان یکی از اثرات مثبت مذهب و

باورهای معنوی رسیدن به نکات یادشده است؛ زیرا فرد متدین به سبب ایمان به خدا، ملزم کردن خود و رعایت اصول دینی و اخلاقی و باور به اینکه خداوند ناظر اعمال انسان‌هاست، بدون تردید، بسیار آرام، متین و منطقی‌تر رفتار می‌کند و در برابر ناکامی‌ها و ناملایمات منطقی و استدلال خودش را نمی‌بازد و تسلیم نمی‌شود و رفتارهای مجرمانه بسیار کمتری از او سر می‌زند؛ بنابراین، مسئولان فرهنگی جامعه باید تمام تلاش خود را به کارگیرند که فضای معنوی در کشور بیش از پیش حاکم شود تا آمار جرم و جنایت کاهش یافته و میزان امنیت و احساس امنیت اجتماعی نیز در جامعه افزایش یابد.

نتایج نشان می‌دهند که تعهد مذهبی و سازش‌یافتگی نقش متغیر پیش‌بین داشته و پیش‌بین‌های مهمی برای پیشگیری از کاهش احساس امنیت اجتماعی در بین افراد محسوب می‌شوند. در این رابطه می‌توان نقش مذهب را به عنوان عامل پیشگیری در موارد زیر خلاصه کرد:

۱- تعهد مذهبی درونی و بیرونی رابطه مثبتی با احساس امنیت اجتماعی دارند؛ زیرا هر دو موجب افزایش رفتارهای اجتماعی مطلوب می‌گردند.

۲- ارزش‌های مذهبی و ارزش‌های اجتماعی با هم هم‌پوشی دارند.

۳- بسیاری از اعمال مذهبی (پیشرفت، پایداری و ثبات، پرهیز از شیوه‌های زندگی مضر، پیوستگی استحکام خانواده و خودشکوفایی) با رشد فرد هماهنگ هستند.

۴- تعهد مذهبی امنیت اجتماعی را تشویق می‌کند که اساساً به نفع اجتماع بوده و در طول زندگی گسترده‌اند.

۵- تداوم ایمان و مذهب در زندگی، مؤید سودمندی، مفیدبودن و سازگارانه بودن آن است.

۶- جهت‌دار بودن زندگی و هدفمندبودن آن در ایجاد ثبات، استحکام و هدایت انسان مؤثر است.

منابع

۱. اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۸۹)، «امنیت: ابعاد و سازوکارهای تأمین آن در روایات»، *حکومت اسلامی*، سال پانزدهم، شماره دوم ص ۳۵-۶۸.
۲. چراغی، مونا - حسین، مولوی (۱۳۸۵)، *رابطه بین ابعاد مختلف دینداری و سلامت عمومی در دانشجویان دانشگاه اصفهان*.
۳. حاجیان، ابراهیم (۱۳۸۴)، «چارچوب روش شناختی برای بررسی احساس امنیت»، *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، تهران: انتشارات معاونت اجتماعی ناجا، چاپ اول ص ۱۲۹-۱۵۰.
۴. خلیلی، رضا (۱۳۸۱)، «مهاجرت نخبگان، پدیده ای اجتماعی یا موضوع امنیت ملی، تهران»: *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال پنجم، شماره دوم، ص ۴۲۱-۴۴۱.
۵. دلاور، علی (۱۳۸۹)، *روش تحقیق در روان شناسی و علوم تربیتی*، تهران: نشر ویرایش.
۶. ربانی، رسول - زهرا، طاهری (۱۳۸۸)، «تبیین جامعه شناختی میزان دین داری و تأثیر آن بر سرمایه اجتماعی در بین ساکنان شهر جدید بهارستان اصفهان»، *مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد*، پاییز و زمستان ۸۸ ص ۹۱-۱۲۹.
۷. رحیم نیا، محسن. رسولیان، مریم (۱۳۸۵)، «مقایسه مکانیزم‌های سازگاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت تهران و نوجوانان دبیرستانی»، *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران (اندیشه و رفتار)*. بهار ۱۳۸۵؛ ۱۲ (پیاپی ۴۴)، ص ۲۹-۳۵.
۸. زاده علی، داود (۱۳۸۸)، «حقوق و تکالیف متقابل مردم و حکومت از دیدگاه اسلام (۱)»، *نشریه پیام انقلاب*، شماره ۳۰، ص ۷۲-۷۴.
۹. سارافینو، ادوارد (۱۳۸۴)، *روان شناسی سلامت*، ترجمه الهه میرزایی، تهران: انتشارات رشد.
۱۰. شجاعی زند، علیرضا (۱۳۸۴)، «مدلی برای سنجش دینداری در ایران»، *مجله انجمن جامعه شناسی ایران*، شماره یکم، دوره ششم: ۳۶-۳۴.
۱۱. شهبابی، سیامک (۱۳۸۲)، *بررسی اولویت‌های ارزشی جوانان روستایی و عوامل مؤثر بر آن*، اصفهان: گروه تحقیقات و بررسی مسائل روستایی، ج ۱ و ۲.
۱۲. صدیقی اورعی، غلامرضا (۱۳۷۶)، «تأثیر ساختاری بر پدیده امنیت یا ناامنی اجتماعی»،

- مجموعه مقالات ارائه شده در همایش توسعه و امنیت عمومی (۷-۵ اسفند ۱۳۷۵)، تهران: انتشارات وزارت کشور (جلد اول)، ۱۴۲ - ۱۳۱ .
۱۳. عابدی، احمد و شوخی، علیرضا و تاجی، مریم (۱۳۸۷)، «رابطه بین ابعاد دین‌داری با شادی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه شهر اصفهان»، *دو فصلنامه مطالعات اسلام و روان‌شناسی*، سال اول، ش ۲، بهار و تابستان ۱۳۸۷ ص ۴۵-۵۸.
۱۴. عمید، حسن (۱۳۷۶)، *فرهنگ فارسی*، تهران: انتشارات امیرکبیر.
۱۵. کتابی، محمود و همکاران (۱۳۸۳)، «دین، سرمایه اجتماعی و توسعه اجتماعی- فرهنگی»، *مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان*، جلد هفدهم، ش ۲، ص ۱۶۹-۱۹۲.
۱۶. کلمنتس، کوین (۱۳۸۴). *به سوی یک جامعه امن*، ترجمه محمدعلی قاسمی، انتشارات مطالعات راهبردی، سال هشتم، ش ۲، ص ۵۵-۶۷.
۱۷. مجلسی، محمدباقر (۱۳۸۰)، *ترجمه ج ۱۷ بحارالانوار* نشر: کتاب‌فرشی ادبیه، چاپ اول.
۱۸. مظاهری، اکرم. باغبان، ایران و فاتحی زاده، مریم (۱۳۸۵)، «تأثیر آموزش گروهی عزت نفس بر میزان سازگاری اجتماعی دانشجویان»، *دو ماهنامه علمی - پژوهشی دانشور رفتار*، ۱۳ (۱۶)، ص ۴۹-۵۶.
۱۹. معین، محمد (۱۳۸۱)، *فرهنگ فارسی معین*، چاپ هشتم، انتشارات امیرکبیر.
۲۰. میرزمانی، محمود (۱۳۸۲)، «امنیت و سلامت»، *مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی*، ج ۱، تهران: معاونت اجتماعی ناجا، ص ۳۹-۵۰.
۲۱. مندنی پور، علی (۱۳۸۲)، «زندان و زندانی»، *نشریه روان‌شناسی اصلاح و تربیت*، سال دوم، شماره ۲۰، ص ۴۲-۴۵.
۲۲. نوید نیا، منیژه (۱۳۸۲)، «درآمدی بر امنیت اجتماعی» *فصلنامه مطالعات راهبردی*، سال ششم، ش ۱۹، بهار ۱۳۸۲، ص ۵۵-۷۶.
۲۳. نوید نیا، منیژه (۱۳۸۵)، «گفتمانی پیرامون امنیت اجتماعی»، *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، شماره چهارم و پنجم، بهار ۱۳۸۵، ص ۲۱-۵۵.
24. Allport, G, (1961) , *Pattern and Growth in Personality*, New York: Holt, Rinehart & Winston.
25. Buzan, B ,(1991) , "People, States and Fear" , *An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era Harvester Wheat Sheaf Publication*,

London : Hemel Hempstead.

26. Fromm, E ,(1955) , *The Sane Society*, New York: Holt, Rinehart & Winston.-
27. Graham, J. & Haidt, J. (2010), *Beyond Beliefs: Religions Bind Individuals into Moral*
28. Communities. *Personality and Social Psychology Review*, 14, 140-150.
29. Laing, R. D , (1984) , *The Divided Self*, London: Tavistock Lippman.-
30. Laura,J.,Graham, J. R. & Naomi. S ,(2007) , “Social support, self- esteem, and stress as predictors of adjustment to university among first –year under graduates” , *Journal of College Student Development*, 48(3) , 259-270.
31. Louw, M.H.H , (1978) , “National Security , a Modern Approach”, (*papers presented at the symposium on nation security held at Pretoria*).
32. Luciani, G , (1989) , “The Economic Content of Security”, *journal of public Policy* , 8, 151- 173.
33. Mandel, R , (1994) , “The Changing Face of National Security” , *A Conceptual Analysis*, London: Greenwood Press.
34. Maslow, A. H , (1970) , *Motivation and personality*, New York: Harper & Row. -
35. Mroz, J. E , (1980) , “Beyond Security” , *Private Perceptions among Arrass and Israelis*, New York: international Peace Academy.
36. Worthington,e,jr. Wadfe,N,G .Hight , T, L. Mcclough.M.E .Berry,J,T .Ripley, J, S .et al.(2003).”The religiose commitment inventory10;Development,refinement,and validation of a brief scale for research and counseling”.*Journal of counseling Psychology* , 50 ,84 – 96.